

Соторутаарыга Чурапчыга «Бичик» кинигэ кыһата прайорго аналдаах «Күнчээн» кинигэ күн сарын көрүүтүн бийэрэмэ буолан ааста.

Книгнэ автордара Бяхсы, Аладар нэһиликтэрин уһуулааннарын итгэччилэрэ МПСаввина, ОЕУиницкая, ЛПСорокумова олус тустасайдык, мындырдык бэлэмизбиттэр. Көннөрү киингэттэн уратыга формата улахана, араас ойуулардаагы буолар. Киинэни чиһэһиһтэ СР Үөрөһүн министрствотыттан Н.Н.Лебедева, Г.В.Иванова, Чурапчы улууһун үөрэх управлениетын начальнига К.К.Чичинарова, улуустаагы киин библиотека директора В.А.Платонова, оскуола иннинээри уопша алын сүһүөх үөрэхтээһинин начальнига М.П.Окунешникова кыттыһыны ыһыһтар. «Күннээн» араас темаларынан бэлэп түгэни отторго, уруһуһуура анааллаагы бэйэтэ биэр туста буолар. Ого толсуһун, болгомтолун сайаһанараа болдох бэллэлээх сорудахтар оһоһуллубуттар, ого аһыһыгас, эһэһэ, сэрдээх буола улааттарбыр анаһыһа өһө көһөт.

Тэд этгээчнээр кишинг өвчлөлт, төрлүүштэргэ дьонун, нэрхсэбиллэх бэлэх буоларын, ороно илгилгэ араас хадганаагарын бодомтээтэлэр. Автордара бу үгүе үлаларин иһин салалта өтүтүэн истиг махталларын тирэтэлэр.

С. НИКИТИН.
БҒАХСЫ

Тус сыйллаах СРКультураһын министрствотын государственнай программатынан республика библиотекалары сайдыыларыгар туһулаһыг тыа сиригэр модельнай библиотекалары тэрийбэ 2009 сыллаахтан ытыгыллар. Билигин улууспутугар республикада бастааһынан Одьулун нэһилэтиг библиотеката модельнай дьон статуһу ытыгыт. Билигин улууска 3 модельнай библиотека үлэтиир.

Онтон төрдүһүнэн модельнай статуһу Болтоһо библиотеката ытыа. Маһа аналлаах дьоро күн муус устар 6 күнүгэр үрдүк тэрээһиннээхтик ытыгыһына. Саҥа дьон

многофункциональной, билингвистический ирээдүйлөгөөр бэрхэ сөл түбээр. Бу дээрэ библиотекэ, Үлэ Геройа ВМК-дэ, юунга аналгаах музей-хос, дэлэ кэргэн специалиһын кабинетэ үлээлгилэр. Маньһы дьаһаны нэһилиһиньээр олус табыстаах, сөхтөөх сулуу тобулуууу буолар. Сана дьээ Кыңдал учаастагыттан көһөрүллэн, Болотно нэһилиһин баһылыга Н.И.Попов быһаччы дьаһалынан, өйбүдүлүн үлэр киирдэ. Олохтоох тутуу биригээдэ А.А.Павлов салалтатынан бэрт кылгас кэмнэ үтүө суобастаахтык, хаачыстыбадаахтык үлэлээнэр, нэһилиэк иһиники сайдыгыттар улахан көмөнү сөгөрдүлэр.

Модельная библиотека сүүн уратыга - аныгт технологийн хөгжлөхтэй уялалыг илгээх, технологийн аргаачыг туршиж, хаачихаарх тэвдэгт тэвдэгт буул. Электронной документуудын хөгжлөхтэй тулалдвал, сана библиотечной оборудованиан, компьютерной техниканан, телевизоран, DVD-нал, экраныан, проекторан толору хаачихал, аныгт аргаачыг хөрдөгүдгэр агшигчир үсүлбүйя тэвдэгт.

Дыроо күн үерүүлүк түзүнінэн улуус Мунһарын депутаттарын сәбізтін быһаарылытынан Болһонго моделинги библиотекаттарын ВМҚладһин аатын иһарин буолһи. Бу түзүні ВМҚладһин кыргыттары күндү ыаһһын буолһулар, бир дөйүлаахтарыр эррәдәләрин, маһталаарын тһарһиләр. Библиотека сәбіздиссәһитәр Т.Е.Ефремоваґа моделинги библиотека статусһун туһуһулуру сертификаты Культура министростыһын отделһин салаһаачһыһа И.П.И туттарда. Саһа кәм библиотекатһа тәриһлиһилһини СР национальнги библиотека научнай-методическай отделһин сәбіздиссәһи С.Н.Евдосһимова, улуус баһыһыһын һадры кыһта улар отделһин начальниһа В.М.Настыргеһин, культура управлениһын начальниһа В.П.Герасимов, һинһинһит библиотечнай ситиһи директоры ВА.Платоһова, һинһиһик баһыһыһа Н.Н.Полоһ, һинһиһик тәриһтәләр, һетәрәһнара, аһһаачһылар эррәдәләһиләр.

Бишгүй удууснутутар бу курдук сана кэм ирдэбилэ бу-
олбут библиотекатар салгыг тэришлэн, нэһиликтэр мо-
дельнай библиотекатар элбээн иналлэригэр багарабыт.

ДЕГАСОВА

библиотека методической литературы самарского

Осқола олобо

Улдууса билээрлигит
Ада ыйын тэрэгтинэн Хадаар
орто оculosатыгар кинэ хаба-
аннах тэрэгиннэр ыггылын-
нылар. Төрөһүт комитетта
(председатель Григорьева М.Е.)
онорбут бэллэниин адалар-
быт уруксатта сыйрыттылар,
анал кыһас чаастарын ыгг-
тылар, туту сатыыларын туох
ды-оурдаахтарын оолорулар
консульталар-көрдөрүлүл.

Олонд педагогтар «Аз иш-
тэр ороола» темага нэвдэсбүч
мыгтылар. Былган бичлэгтэй
нэг аялалыг хүн аайы 16.30
цаастан оёсуулаа мугтан оёсу-
ул тейнхитэр, хаамысага, ха-
былска, савхымажа, дуубак-
ка күрөхтэстидэр. Бастакыан
бичлэгтэй оёсуул тейнхитэр
10 ага, убай, эхээ, таай,
абага күрөхтэстидэй хыгтына.
Классылаагын 11-с мылаас
бэрэстэбигтэйл П.П. Тарасов
таргаста. Оёсуул оюундууларын
6-с мылаас комитетын салайа-
аччига Саргылана Нисолзевна

Петрова ишлэн-саралаан ылта. Бу оһуһууларга барыта төрөспүт кытыбыһыттан кы айыһыахтарыттан хаамыскара албах оролоох ыал арат. В.Н. Орлов, хабылыка КВ. Спиридонов таһыстылар. Онто саахымакка бастакы кылааста Луковцев Г.Г., дуобакка 11-кылаастан Давыдов И.Н. таһыстылар.

Ара идэвхлэлтэй ийшлэл, му-
ус устар 4 кундүтэр 10-с кылаа-
суонна физкультура учуутал
И.Е. Николаев тэргэниилэри-
ийн, үтэс буолбут дворовой фут-
болта «Халаар Кубогар» улуу-
таада муххатэний тэрийдигэр
Бу муххатэнийэз барыта арыс
хаммаанда кыттылалы кыбытты-
тан С.А.Новгородов аатынан
Чурапчы орто оскуолатын ха-
маандата бастаата, халааҥдар
бир очконан халаттаннар иккэ-
буолуулар. Хоторбуттарга
теһе да кыһаҥылаарын ийин,
олорор инеэҥкитин хайсаан да кы-
айаҥга сорку түрүүрүмүндүлэр.

Онтон муус устар 6 күндүр 10-с кылаас үйрөнзөгүлгө, оскундабыт президенти Гаврил Решетников Чурапчы улуунун аягына республикатаары «Лидер XXI века» эдэр лидердөр конкурстарыгар көмүскөзөн калды. Конкурсат «Вместе – мы сила!» социальный бырайыгатынан дүүүллүүр сүбэ санээрмичтигэ, анал грамотанан тараалаланна.

Түмүктүүр улахан тэрэгнэлтөн Саха Республика-
тыгар быйыл сага олохтоомут
Булчут күнүттөр аналлаах «Бай-
андаах булчут» куйуурга
күрэхтэһин ыгытылына. Бу
күн Уругу Күөлгө үөрэх кэнигит-
тин дьон-сэргэ муһуустан - ос-
куола оролоро, төрөшпүттөр,
учууталлар үөрө-көтө быра-
аһыһыһыһааһаллар Саха Ре-
спубликаһыгар Норуоттар со-
моллоһууларын уонна дордо-
һууларын сыһынар аналлаах
оскуола оролорун 12-с респу-
бликатааһы Саха-KBN соннуу-
ларын фиваһыль «Уран тыл ма-
астара» номинация хаһаайыт-
тара, «Хадаар абыһыда-
ра» KBN хамаандатын орлоро
(сал Я.В. Климова, А.Г. Собаки-
н) көрдөөх-күлүүрөөх нүөөр-
дэринин эвэрдэлэрин тиргит-
тэр, мэтээр сыһааар оргууту-
урар күрэхтэһилэр, аһылар,
һээлэр, убайдар уһаһаттарын
ыһыта куйууһа күрэхтэһилэр.

«Байандиаах бултуу» куй-уурдугтар курагтэһинилэритэр хас биирдэи кылаастан иккислэи ага уонна уол кыстыыһылар Курагтэһинин орто оскуола учуутала П.П. Тарасов уонна төрөлүштүгэ Р.И. Лукина, Л.Н. Ноговицына салайан ыыттылар. Балаһыинна быһылтыллан

40 жүрүүтэ устатынар курак-
тэлээччилэр ойбоннорун тээн,
ким төбөнү куйуурдууртар
куржэттишэр. Икки бөлүгүнөн
мыгылыбыт куржэткени
түмүгүнэн анал номонациялар
туттарылынышлар. Алыккыла-
астарга «Визрде баһынь» номо-
нация иккис кылаас
төрөштүтүгэр В.Н. Орлова,
«Бастыг алларааччы» номона-
ция үбүс кылаас төрөштүтүгэр
Н.Р. Листикова, «Каскилсэх
куйуурдуг» анал аат төрдүс
кылаас үөрөнөччигэ Егор Со-
фронова, «Бастыг
комолөөччү» номонация бас-
тагы кылаас үөрөнөччигэ Ва-
лентин Климова туттарылы-
нышлар. Оттон улахан кылаас-
тарга «Визрде баһынь» номона-
ция хаһаайнынан төрдүс уон-
на ахсыс кылаас нигэрлэстөрүн
комүскөбиг Н.Н. Титова, «Ба-
стыг алларааччы» аат оскуола-
быт выпустниктар, сэттис кыла-
аска ыраатын хамаандыктар
киирбит Алеша Филиппова,
«Каскилсэх куйуурдуг» аат
бөһис кылаас үөрөнөччигэ То-
ля Сливобоева, «Бастыг
комолөөччү» аат оғус кылаас
үөрөнөччигэ Давыд Адамкова
туттарылынышлар. Оттон кы-
айылылаахтар «Байнайдаах
булчуг» үрдүк аатын алыг кы-
лаастарга төрдүс кылаас
хамаандата Егор Софронов уон-
на Николай Николаевич Титов,
улахаттарга Давыдов Арсен
уонна Филиппов Алеша, Лукин
Алекс уонна Радмир Николае-
вич Ксенофонтов ычышлар. Кы-
айылылаахтар грижотанин, мэтэ-
лиин, миннигэс тордунан
тағарадаланышлар.

Сылабаар оргутуутугар
күрэхтэһинини алын кылаас

төрөшпүштөрин камгатып са-
лайлаачылар Ангелина Пет-
ровна Лукина, Надежда Ива-
новна Собакина салайан ык-
тылар. Магпа барыта 11 ий, эки
каггылачы ыктылар. Түмүккө
4-с кышас эбелер, кыры, эдэр
саастарылар элбөхтис сылаббар
оруган днорунун чэйдрипти
Токлюкова Раиса Михайловна
уонна Ноговицкая Прасковья
Инокентьевна кыайы-
лаарылан тарыштылар.

Бу күн кыластар атыл-тууу дварбанкатын тэриден бйазэрин туһаларыгар барыс кылларыннйлар (эпн.Елисеев Валентина Игоревна уонна кылаас салайааччылары) Сотору кэмэинэн киһи кэртэринги кычпылатар мыйамамыт эт сыта ыраахтан-чугастан ор-амайа куэла тула муста. Төрөппүттэр, оролор бары өсүгүлэрин тула тураннар үөрө-көтө мыйамамыт ташчыктарын сиз, итин чэй иһин баран аны «Кордөөх-старт» ооннууга, кэаат тардыһааыттар (эпн. В.В. И.Е. Николасевтар) күрөхтөһиникэ ырааһыныыктарын түмүктээтилэр. Сааскы сайбарс салынтта дуоһуа сыныамамыт, күрөхтөһиэлэ кыттан өрбүт-көпүт төрөппүттэригит уонна өрлөр-бүт ырааһыныыгы күрөхтөөхтүк түмүктээн астына-тарастылар.

Бу курдук араларбыгыгар
аналтаах нэдиэлэбит түмүктөн-
нө. Бары кыттыбыт араларга,
эһээлэргэ, таайдарга, абаҕалар-
га, убайдарга истинг махталбы-
тын тиэрдэбит.

В.М. ПЕРМЯКОВА,
Художник орто-оскулянта.

**Улууһун туһутар тус бэйэн
кылааккын киллэр!**

Эһигини бу дьыһа муус устар 16 күнүгөр буолар "Манчаары ооньдуулар - Чурапчыга" телемарафонга кектөөхтүк ыгытаргытылар ыгырабыт, күс - көмө буолуохтара дьин эрэнэбит. Телемарафон "Саха НККК олохтоох филиалын "Маарыккаан" телестудия үнүс 18 чаастан сааһаан 21 чааска дьыһа ыгытылар.

Күндү Чуралчы улуунун ыгык - мааны дуоно - сэргэтэ, телемарафонна көхтөөхтүк ылтын, түмсүүнү тэрийгинэ субэргэтин холбоон.

Улуу Саха Республикатын XIX - с
"Баһылай Манчаары ооньчууларын"
тэрийэр комиссията.

ЫНГЫРЫҢЫ

Бу элбийнэстээх, элбэх тэрээһини, түмүүнү эрэйр улахан даһалта улуус-лут хас бириднн олохтоодо көхтөөхтүк кыттар ыттык кэспит.

«Мангаары соннууларын» тэриитинэн күрүктэһиллэри, П.Е. Барахсанов аатынан Сэллээлэн пааркатын тутуугулар үрдүк таһымна тэрийиинэ үл-харчы улахан оруоллаарын өйдүүбүт. Билиги коллектив биэр күнүгү хамнас кээмэйин көмү бөлүүлөтүнэн тэриитин, биэр дойдудулаахтарбытын бу тэрээһингэ көхтөөхтүк кытаргытыыр аһарабыт.

«Сага блох» РИХАНУ профкома,
КОЛЛЕКТИВА

2012 - Улцуска культура уонна Духуобунас сыла

ОЛОНХО СҮМЭТИН ИНЭРИНЭН

"Олонхо - саха амык олонхо көрүүлэрин, эпос-майгыны, үсбүн түмө сыякылар айымны", - диир элор-педагогическай наука кандидата, СР Национальнай оскуолаларын чыачыбар институт сурунуур научнай үлэһитэ Е.П.Чеховуна, оттон филологическай наука кандидата Н.И.Филиппова: "Олонхо тыла - улуу тыл, албатын тыл, тыһынаах тыл...", - диир. Ол аата билиш, сахалар, олонхобут бөдөрүн тухары тыһыт, культурубит, историгыт тыһынаах эбит. Олонхо бары өттүнэн сүдү күүстөөх: кэһини кэһитэр, үөрэттөөх, тылы эрчиллэр, айу-санааны сааһыһыарга, түмүргэ, таланы арыһыарга, олох Ол курдук, Чурапчы С.К.Макаров аатынан улуустары тизмизин олонхо илэр, үөрэтэр суолтатын таба ойдоон, туһанын үлэһиттэргэ быһыл 6-с сылларын түмүктэтиилэр. Бу 6 сыл тухары учууталлар, үөрөнөөччүлэр, төрөспүттэр биригэтүмүс, олонхо ил дьынын, кэһинитин арытан уһуйуһан, бэйэлэрингэр олонхо сүмэтин илэринэн кэллэхтэрэ. Ол туһунан кинилэр муус устар 5 күнүгэр быһылы сыл улууска культура уонна Духобунас сыла биллэрмиллэринэн, биэр дойдулаахтарбыт, учуонай-литинист С.А.Новгородов төрөбүтэ 120 сылыннан, С.Я.Ковалев-Эрилик Эристин төрөбүтэ 120 сылыннан уонна саха тылын оскуолага үөрэттин саталаммыта 90 сылыннан республика араас оскуолаларыттан учууталлары, педагогтары, учуонайдары, методистары ытырар. "Олонхо педагогиката: үөрэттин-илтин оруктара" диир республикатын научнай-практическай конференцияны ыһтылар. Конференцияга Бүлүүттэн, Дьахускайтан, илтигэр улуустарыттан барыта 130-ча киһи сырытта.

Конференци үлэрт ФГУЭС оскуола кээр кэмээр орну төрөөбүт тыһыан илгит уонна үөрэттн сайдар хайыс халарын сүүрүнүүр сыаллаах уонна гимназия "Олгох педагогикатыгар оловуран тумус туттар кыһыан илгит дикан экспериментальнай программаларан 6 сыл үлэһэн кэлбит бырайыактарын түмүгүн быһыһыгар сыаллаах барла. Эбилт киниз быһастаахлар, конференцияны үөрүүлээхтик аһыа, дагылааттар уонна аһаас уруктар буолулар. Конференция "Добун" учууталлар этно-быохторун толорууларын аһыһына. Мань таһыһан уолаттар нисн тутта ааттыар бир дойдутаахтарбит (С.А.Новиков, Эрнст Эрнст, Далан Дуон Дьангылы, СК Макарон) туһунан истин аарыһаах сахалы үгүсү, үөрэнэччи Сели Никонов айыт моделлар ытырыһаах ыалдытар ты эһиһэрин ситэри кэрэһинэтир эрбизэр. Манна уолаттар аарыларын савамыт долгууулаа түтүһүнэн саха тыһын оскуолу үөрэтти саваламалы 90 сылтар аһамыт символы - "Түн" бөлүһи дьон кинизэр ааттан суоллан таһаарытыра буолла. "Түн" бөлү аһыһэ омонута түспүт сахалы оһуордаа быһыһаах Бу "Түн" бөлүһи сыт устата эһиһиһиттн курду олонхо педагогикатыгар оловуран үлэһэн кэлбит программалаах уонна Российска Федерацияга тиһэ биллибит төрөөбүт тыл учууталларын курстарыгар кыһыһылаах РФ үөрэһириттн туһуна, С үтүлээх учуутала Ф.Н.Болдо ская курдук улахан учууталлаа буолан, республика үрдүнэ аһастаһыан билиһи улуусту

Андрас уруокка.

минназията ылары ситтисипт.
Салтыгы сөөкөл Саха националь-
най пиваэтиптар туттарыллы-
ахтаах.

Үөрүүүлээх тарзаниитэ Саха
Республикатын Нацпиональнай
оскуоалары чинчилер наунай
институттан директор, педагогич-
ескай наука кандидата С.С.Се-
менова, филологическай наука
кандидата Н.И.Филиппова, педа-
гогическай наука кандидата
Е.П.Чехордуна, научнай үлэһит
В.В.Амосова, ХИФУ доцента
М.Е.Филиппова, үөрүх үлэһиттэ-
рин квалификацияларын үрдүт-
түр институт тыл, литература
кафедратын сибдиадиссент
В.Р.Николина, саха минназиятын
директора, педагогическай наука
кандидата В.В.Софронеева,
"Тулдучууан" убулуйан научнай
үлүзэ сөөкөө А.М.Кирилишина,
Чурапчы улууһун баһылыгыт
тыа хаһаайлыктыгытар солбуй-
ааччыта А.С.Филатов, үөрүх ур-
аадыениитын баһаалыгытын
эбэтиллениитолоросочу П.П.По-
сельская ода. кыттылыны ытыл-
лар. Өүрдэ тыны А.С.Филатов

П.Н. Погольская,
С.С. Семенова
эттилер. Сал-
гыны гимназия
директора
М.А. Манасыто-
ва: "Саха тыллы-
н уһуһа
дьиниэхэ этик
кыһаныар дьон
мустан олорор-
буһ, маннь-
таһыһах конф-
ференцияларга
кыттылар эи-
лэи этэи. Ман-

[illegible]

Буура Дорхсун—Афоня Гуляев.

Оруолларга: хангастан бастакы Христофор Захарев, Гаприл Жирков, Марьянна Романова, Афоня Гулиев.

[illegible]

лэдэ чутаһаабылтыг болгогзота. Слайдара көрдөхкө, ая уолу иштитигэр, кыыс иштитигэр, алыгхону ааһыса, истыга туһууламмыт "Эр тойон", "Дыарда", "Дуудуур", "Дороо-буһа тускула", "Тобул", "Күн Ормон", "Арылхаана", "Барт" деген араас бырайыктар баалар. Бу бырайыктар алыгхотуурга, саха сөрүн, чөл алыгхы, огуохайга, уһанарга, истыгарга, истыгыра үөрэттигэр Холобур, сыһыс иштитигин дырыктанар 6-е "а" кылаас түрөлүүттөр Сичевтор бэйлэтирип үлэлэрин туһуулан сыһыс базатылар ытырар оҕолорго билиһиннэр-бэттэр, уолаттар Маастар Ууска саха быһаарын өтөрө үөрөмүктөрү ода.

Дабылааттар камниткан аһаар уруктар ыгыттынылар. Мин ГП.Башир аатынан. Сылган орто окууштын саха тылын, литературатын учуугала Л.С.Сивцева 9-с кыдастарыа ыгыттыг уруктар сырыттыг. Урук темата: "Олукхор айы-бухатыыра айыг таппалар тийер суол" (С.С.Яковлев-Эрикс Эриксин "Буура Дохсун олукхотунан). Урукка орлоо бөлүүгүн арахан үлүктөлөр Бастан Буура Дохсун майгытын-сигилтти быһа тардыыаары, тыы ыргыты көмүтүнэ кини токуй, бардамайгыларын быһаардылар. Олгон көмүт айыг таппалар тийер суолун байларга толуктаан, 5 суол табыллылар.

Эбизтөн кизлэ кылаа таһынаагы үлэр маастар-кылаастар, санаа астаһыпта буолли Маастар-кылаастарга "Ку

Христофор Захарев, Гаврил Афоня Гулиев.

өркөн" экспозицияларды м
тырыяалын тагастаанын
ИКТ султата", сатыыга үнү
уу, "буухай-хамсааны төрдү
куукула театры, "Чурагыч - м
дойдум", "ФГУЭС даярктар
Ийин, Ил турук, Тобул, Са
дам" ода темаларын ара
секциялар үлөзөтүлөр. М
"Ийе тыпкан тирежин, алаары
ан дойдуну" Н.А.Белодовска
"Саха ылын кытата - түмүс
тар ийини ийини тире
Ф.Н.Болдовская, Н.А.Белодо
ская, К.М.Емельянова секци
рылар сыраттым Наталья Аде
сеевна секци
та саха
уонна ан
лия тыл
учууталла
рып хол
бохук сек
циялар
эбит. Баста
тан, алаады
ылаах кы
мынан

Төрөтү
рова:
- Олсөхкү д
ала нна көрө
күнүн үрдөр.
кыттаачылар,
и ннел туран
Орлор, учуут
кыгылыбтары
түмүсизгаста
ра чулхай

Ыйлаңгыттары аях тутан бар
торобут дойдубары сахал
ангылысайдыры хойуулар
көпө маастар-кылааска көп
бит ыйлаңгыттары бөлүмүнө а
аран, хайыат балаһын оторо
то сөрүдханытлар. 1-кы бө
төттиг согуштары, 2-с иттери
3-с айыр үзүм отордубар. Бу
рудары бары болохтор
өйдөөгүлөр, көмүшторга тиз
көргөткөн биздилик. 1-кы бө
була түрү конференцияны
нун быһылытынан таһарды. 1

[illegible]

Илй жүрдүк: барыла 8 уруу
21 маастар-хынаастары, дагы
лаастары көрөн-истен баран са
на аатаһылыта буолла. Мани
ыраахтан-чутастан кэлбит ын
дыттар конференция урдү
таһымнаахтык ытыгылыгыты
бөлүктөн туран, 6 сылхаа үлэ
ни туйгунук сымалаатылар
элбэр: бөлүктэрин, туһамыл
тарын өткөтөр Кувилер, кырды
ик да, олонго педагогикаты
пелотүгүн ады: кырынылаах, са
халык куттаах юни кызы кы
манын иктэн таһаарыаха со
эбит диген өсө төгүл итэрдү
дэр. Оттон кызы 1700 чаваста
"Адыгыт" КуодСК Парасков
Смирныава туруорууттар
үөрөкүктүлөр, учууталлар
төрөкүктүлөр кыттылыаа
С.С.Яковлев-Эрилик Эристын
"Буура Дохсун" олонхоту
төрдүбүт. Геройлар бары да бө
дөрүн срууларыгар күүскү кы
ран итэктиндээхтик соннь
отулар. Тыллара-остор
көстүдүмдөр, үлүкүлдөр, муз
калара бөлүктөрү, бөлүктөрү

Д.Г.Виноку-
рууах юрдууд Са-
дрын тунгала
онгох бугуулаар
дөөчүүдэр саал-
руухамдагтайлар
бар бары биерэ
сомонхоорно
сөржүүнзбуулза

Онон С.К.Макаров ааттын
Чурагч-таатанг пиинзия 8 с
үлүлзөгүт үлүт республика д
нун-сэгитин көрдөбүлүтэр юс
данааһынаахытк тахсан, аты
тагга чарлхай холосур буола
саарбага сүөх

Елена МАКАРИНСКАЯ

Понедельник, 16 апреля	Вторник, 17 апреля	Среда, 18 апреля	Четверг, 19 апреля	Пятница, 20 апреля	Суббота, 21 апреля	Воскресенье, 22 апреля
05.00 Доброе утро 09.00, 12.00, 15.00 Новости 09.10 Женский журнал 09.20 Жить здорово! 10.30 Модный приговор 11.30 Контрольная закупка 12.10 Т/с "Банды" 13.15, 04.05 Криминальные хроники 14.00 Другие новости 14.20 Понять. Простить 15.15 Т/с "Обручальное кольцо" 16.10 Право на защиту 17.00 Среда обитания 18.00 Вечерние Новости 18.45 Давай познакомимся! 19.50 Пусть говорят 21.00 Время 21.30 Т/с "Лето волков" 22.30 Первый класс 23.30 Вечерний Ургант 00.00 Познер 01.00 Ночные новости 01.20 Т/с "Белый воротничок" 02.15 Х/ф "Отчаянный папа"	05.00 Доброе утро 09.00, 12.00, 15.00 Новости 09.05 Контрольная закупка 09.40 Женский журнал 09.50 Жить здорово! 10.55 Модный приговор 12.10 Т/с "Банды" 13.15 Криминальные хроники 14.00 Другие новости 14.20 Понять. Простить 15.15 Т/с "Обручальное кольцо" 16.10 Право на защиту 17.00 Среда обитания 18.00 Вечерние Новости 18.45 Давай познакомимся! 19.50 Пусть говорят 21.00 Время 21.30 Т/с "Лето волков" 22.30 Апокалипсис 2012 23.30 Вечерний Ургант 00.00 Ночные новости 00.20 Т/с "Следствие по телу" 01.15 Х/ф "Доктор Дулиттл 2" 02.55 Х/ф "Империя Криса Трояно"	05.00 Доброе утро 09.00, 12.00, 15.00 Новости 09.05 Контрольная закупка 09.40, 13.50 Женский журнал 09.50 Жить здорово! 10.55 Модный приговор 12.10 Т/с "Банды" 13.15 Криминальные хроники 14.00 Другие новости 14.20 Понять. Простить 15.15 Т/с "Обручальное кольцо" 16.10 Право на защиту 17.00 Среда обитания 18.00 Вечерние Новости 18.45 Давай познакомимся! 19.50 Пусть говорят 21.00 Время 21.30 Т/с "Лето волков" 22.30 Вечерний Ургант 00.00 Ночные новости 00.20 В контексте 01.15 Х/ф "Трудная мишень" 03.10 Х/ф "Пурпурные крылья. Тайна фламинго"	05.00 Доброе утро 09.00, 12.00, 15.00 Новости 09.05 Контрольная закупка 09.40 Женский журнал 09.50 Жить здорово! 10.55 Модный приговор 12.10 Т/с "Банды" 13.15 Криминальные хроники 14.00 Другие новости 14.20 Понять. Простить 15.15 Т/с "Обручальное кольцо" 16.10 Право на защиту 17.00 Жди меня 18.00 Вечерние Новости 18.45 Путь чудес 19.50 Пусть говорят 21.00 Время 21.30 Две звезды. Финал 23.10 Х/ф "Райские птицы" 02.10 Х/ф "Продюсеры"	05.00 Доброе утро 09.00, 12.00, 15.00 Новости 09.05 Контрольная закупка 09.40 Женский журнал 09.50 Жить здорово! 10.55 Модный приговор 12.10 Т/с "Банды" 13.15, 04.40 Криминальные хроники 14.00 Другие новости 14.20 Понять. Простить 15.15 Т/с "Обручальное кольцо" 16.10 Право на защиту 17.00 Жди меня 18.00 Вечерние Новости 18.45 Путь чудес 19.50 Пусть говорят 21.00 Время 21.30 Две звезды. Финал 23.10 Х/ф "Райские птицы" 02.10 Х/ф "Продюсеры"	05.30 "Дело было в Пенькове" 06.00, 10.00, 12.00 Новости 07.35 Игрой, гармонь победил! 08.20 Дневной эфир 08.50 М/с "Смешарики" 09.00 М/с "Смешарики. ПИН-код" 09.15 Здоровье 10.15 Непутевые заметки 10.35 Пока все дома 11.30 Фазенда 12.15 Золотой граммофон. Лучшее 18.35 Клуб Веселых и Находчивых. Высшая лига 21.00 Воскресное "Время" 22.00 Проктораторский холостяк 22.40 Гражданин Гордон 23.40 Т/с "Саяз" 00.35 Х/ф "Братья Соломон" 02.20 Х/ф "Выборы 2" 04.15 Криминальные хроники	05.00, 10.00, 12.00 Новости 06.10 Х/ф "Толубая стрела" 08.00 Армейский магазин 08.35 М/с "Тимон и Пумба" 09.00 М/с "Смешарики. ПИН-код" 09.15 Здоровье 10.15 Непутевые заметки 10.35 Пока все дома 11.30 Фазенда 12.15 Золотой граммофон. Лучшее 18.35 Клуб Веселых и Находчивых. Высшая лига 21.00 Воскресное "Время" 22.00 Проктораторский холостяк 22.40 Гражданин Гордон 23.40 Т/с "Саяз" 00.35 Х/ф "Братья Соломон" 02.20 Х/ф "Выборы 2" 04.15 Криминальные хроники
05.00 Утро России 09.00 С новым домом! 09.40 О самом главном 11.00, 20.00 Вести 11.30, 20.30 Вести-Москва 11.50, 16.45 Вести 12.00 Т/с "Кулагин и партнеры" 13.00 Т/с "Тайны следствия" 14.50 Т/с "Ефросинья" 15.45 Т/с "Кровинушка" 17.50 Бранное агентство Николая Баскова 18.50 Прямой эфир 20.50 Спокойной ночи, малыши! 21.00 Т/с "МУР" 22.45 Т/с "Лектор" 23.40 Городок 00.40 Вести+ 01.00 Профилактика	05.00 Утро России 09.00 С новым домом! 09.40 О самом главном 11.00, 20.00 Вести 11.30, 20.30 Вести-Москва 11.50, 16.45 Вести. Дежурная часть 12.00 Т/с "Кулагин и партнеры" 13.00 Т/с "Тайны следствия" 14.50 Т/с "Ефросинья" 15.45 Т/с "Кровинушка" 17.50 Бранное агентство Николая Баскова 18.50 Прямой эфир 20.50 Спокойной ночи, малыши! 21.00 Т/с "МУР" 22.45 Специальный корреспондент 23.45 Шпионские страсти. Что осталось за кадром 00.40 Вести+ 01.00 Профилактика	05.00 Утро России 09.00 С новым домом! 09.40 О самом главном 11.00, 14.00, 17.00, 20.00 Вести 11.30, 14.30, 17.30, 20.30 Вести-Москва 11.50, 16.45 Вести. Дежурная часть 12.00 Т/с "Кулагин и партнеры" 13.00 Т/с "Тайны следствия" 14.50 Т/с "Ефросинья. Тайная любовь" 15.45 Т/с "Кровинушка" 17.50 Бранное агентство Николая Баскова 18.50 Прямой эфир 20.50 Спокойной ночи, малыши! 21.00 Т/с "МУР" 22.45 Исторический процесс 00.25 Вести+ 00.45 Профилактика	05.00 Утро России 09.00 С новым домом! 09.40 О самом главном 11.00, 14.00, 17.00, 20.00 Вести 11.30, 14.30, 17.30, 20.30 Вести-Москва 11.50, 16.45 Вести. Дежурная часть 12.00 Т/с "Кулагин и партнеры" 13.00 Т/с "Тайны следствия" 14.50 Т/с "Ефросинья. Тайная любовь" 15.45 Т/с "Кровинушка" 17.50 Бранное агентство Николая Баскова 18.50 Прямой эфир 20.50 Спокойной ночи, малыши! 21.00 Т/с "МУР" 22.45 Поединок 00.25 Вести+ 00.45 Профилактика	05.00 Утро России 09.00 Мусульмане 09.10 С новым домом! 10.05 О самом главном 11.00, 14.00, 17.00, 20.00 Вести 11.30, 14.30, 17.30, 20.30 Вести-Москва 11.50, 16.45 Вести. Дежурная часть 12.00 Т/с "Кулагин и партнеры" 13.00 Мой серебряный царь 14.50 Т/с "Ефросинья. Тайная любовь" 15.45 Т/с "Кровинушка" 17.50 Бранное агентство Николая Баскова 18.50 Прямой эфир 20.50 Спокойной ночи, малыши! 21.00 Вечерний квартал 22.25 Х/ф "Сильная слабая женщина" 00.20 Х/ф "Красный жемчуг любви"	04.55 Х/ф "Кто стучится в дверь ко мне..." 06.35 Сельское утро 07.05 Диалог 08.00, 11.00, 14.00 Вести 08.10, 11.10, 14.20 Вести-Москва 08.20 Военная программа 08.50 Субботник 09.30 Городок 10.05 Война невидимок. Тайны фронтовой разведки 11.20 Вести. Дежурная часть 11.55 Честный детектив 12.25, 14.30 Т/с "Всегда говори всегда" 17.00 Субботний вечер 19.00 Шоу "Десять миллионов" с Максимом Галкиным 20.00 Вести в субботу 20.45 Х/ф "Тюльчатай" 00.30 Девчата 01.10 Х/ф "Обитаемый остров"	05.55 Х/ф "Расследование" 07.20 Вся Россия 07.30 Сам себе режиссер 08.20 Смехогороса 08.50 Утренняя почта 09.30 Сто к одному 10.20, 14.20 Вести-Москва 11.00, 14.00 Вести 11.10, 14.30 Т/с "Возвращение домой" 15.55 Сметаться разрешается 18.10 Фактор А 20.00 Вести недели 21.05 Х/ф "Тюльчатай" 00.35 Х/ф "Обитаемый остров. Схватка"
09.30 Хоккей. НХЛ. 12.00 Наука 2.0. 13.00 В мире животных 13.00, 15.00, 23.45, 07.10 Вести-спорт 13.10 Все включено 14.10 Моя рыбалка 14.40, 17.45, 07.20 Вести.гу 15.15 Х/ф "Игра в смерть" 17.10 Вопрос времени 18.00 Местное время. Вести-Спорт 18.30, 00.00 Футбол.гу 19.30 Проф.бкс. 21.20 Х/ф "Солдат Джейн" 01.05 Х/ф "Кодекс вора" 03.00 Неделя спорта 03.55 Хоккей. Чемпионат мира среди юниоров. Россия - Швейцария. Прямая трансляция из Чехии 06.10 Наука 2.0. Большой сканер 06.40 Рейтинг Тимофея Баженова. Законы природы 07.40 Технологии древних цивилизаций 08.40 Моя планета 09.05 Футбол. Премьер-лига. "Зенит" (Санкт-Петербург) - ЦСКА	11.05, 13.10 Все включено 12.05, 18.15 Неделя спорта 13.00, 15.00, 18.00, 23.25, 05.55 Вести-спорт 14.10 Вопрос времени 14.40, 17.40 Вести.гу 15.15 Х/ф "Кодекс вора" 17.10 Наука 2.0. 19.10 Сверхчеловек 20.10 Х/ф "Солдаты фортуны" 22.00 Смешанные единоборства. M-1 Challenge. Александр Емельяненко (Россия) против Тадаса Рамкявичуса (Литва). Джефф Монсон (США) против Алексея Олейника (Россия) 23.40 Футбол России 00.45 Хоккей. КХЛ. Кубок Гагарина. "Динамо" (Москва) - "Авангард" (Омская область). Прямая трансляция 03.45 Хоккей. Чемпионат мира среди юниоров. Россия - Швейцария 06.10 Волейбол. Чемпионат России. Мужчины. Финал. "Динамо" (Москва) - "Зенит-Казань"	Профилактика до 16.00 16.00 Х/ф "Детонатор" 17.45, 22.45, 03.50, 08.40 Вести-спорт 17.55, 02.45 Футбол России 19.00 Все включено 19.30 Х/ф "Солдат Джейн" 21.50 Д/ф "Мертвая зона-4" 23.00 Х/ф "Двойник" 00.55 Волейбол. Чемпионат России. Мужчины. Финал. "Динамо" (Москва) - "Зенит-Казань". Прямая трансляция 04.05 Профессиональный бокс. Лучшие бои Клинка 06.40 Баскетбол. Единая лига ВТБ. 1/4 финала 08.50 Вести.гу 09.05 Спортбкс. 09.30 Хоккей. НХЛ. Кубок Стэнли. 1/8 финала. "Филадельфия Флайерз" - "Питтсбург Пингвинз". Прямая трансляция	12.00 Д/ф "Карты великих первооткрывателей" 13.00, 15.00, 18.00, 03.45, 07.25 Вести-спорт 13.10, 08.30 Все включено 14.10 Рейтинг Тимофея Баженова. Законы природы 14.40, 17.40, 07.40 Вести.гу 15.15 Х/ф "Солдат Джейн" 18.15 90x60x90 19.20 Мастер спорта 19.50, 04.00 Удар головой 20.55 Футбол. 22.55 Хоккей. МХЛ. Кубок Харламова. Финал. Прямая трансляция 01.10 Хоккей. КХЛ. Кубок Гагарина. "Динамо" (Москва) - "Авангард" (Омская область). Прямая трансляция 05.05 Наука 2.0. Программа на будущее 05.35 Х/ф "Солдаты фортуны" 07.55 Моя планета 09.30 Хоккей. НХЛ. Кубок Стэнли. 1/8 финала. "Филадельфия Флайерз" - "Питтсбург Пингвинз". Прямая трансляция	12.00 90x60x90 13.00, 15.00, 18.05, 04.00, 06.55 Вести-спорт 13.15, 18.20 Все включено 14.10, 09.30 Мастер спорта 14.40 Вести.гу 15.15 Х/ф "Солдаты фортуны" 17.05 FAQ 17.35, 07.05 ВЕСТИ.гу. Пятница 18.50 Удар головой 19.55 Хоккей. МХЛ. Кубок Харламова. Финал. Прямая трансляция 22.10, 04.15 Футбол России. Перед туром 22.55 Хоккей. Чемпионат мира среди юниоров. 1/2 финала. Прямая трансляция из Чехии 01.10 Баскетбол. 02.45 Бокс. Олимпийский квалификационный турнир. 05.00 Х/ф "Двойник" 07.35 Вопрос времени 08.10 Моя планета 10.00 Хоккей. НХЛ. Кубок Стэнли. 1/8 финала. "Нэшвилл Предаторз" - "Детройт Ред Уингз". Прямая трансляция	12.30 Технологии спорта 13.00, 15.00, 18.00, 04.00, 08.00 Вести-спорт 13.15 ВЕСТИ.гу. Пятница 13.45, 09.10 Моя планета 14.30 В мире животных 15.10 Наука 2.0. 15.40 Х/ф "Двойник" 17.35 Спортбкс. 18.15 Футбол России. Перед туром 19.00 "Планета футбола" Владимира Стогниенко 19.30 Хоккей. КХЛ. 22.15 Футбол. Премьер-лига. "Динамо" (Москва) - ЦСКА. Прямая трансляция 00.25 Футбол. Чемпионат Англии. "Арсенал" - "Челси" 02.25 Формула-1. 04.15 Теннис. Кубок Федерации. 1/2 финала. Россия - Сербия 05.30 Бокс. Олимпийский квалификационный турнир. Мужчины 06.00 Проф.бкс. 08.10 Д/ф "Карты великих первооткрывателей"	11.00, 13.40 Моя планета 12.00 Технологии древних цивилизаций 13.00, 05.35 Вести-спорт 13.15 Моя рыбалка 13.55 Афиша 15.00 Рейтинг Тимофея Баженова. Законы природы 15.45 Страна спортивных 16.10 Х/ф "Обручальное кольцо" 18.15 АвтоВести 18.40 Большой тест-драйв со Стиляками 19.35 Х/ф "Отомстить за Анжелику" 21.45 Формула-1. Гран-при Бахрейна. Прямая трансляция 00.20 Футбол.гу 01.25 Футбол. Премьер-лига. "Локомотив" (Москва) - "Рубин" (Казань). Прямая трансляция 03.25 Хоккей. 05.50 Теннис. Кубок Федерации. 1/2 финала. Россия - Сербия 08.25 Д/ф "Сокровища затонувшего корабля" 09.30 Хоккей. НХЛ. Кубок Стэнли. Прямая трансляция
07.00 "Сага кун" 09.00 "День рождения" 09.30 "Далбар Хотун" 10.30 "Финал НВК в Москве" 11.00 "Якутия. День за днем" 11.35 "Кунзэн": Айвы света 11.50 "Мультики из детства" 12.00 "Школа абитуриента" 12.30 Евромакс. 13.00 "Эрлин эрийэр ювиза Эрлис" ("Бардыгас" ТВ) 13.30 "Сага Сирэ-Якутия" 14.00 "Атлантида" 14.55 "Тайны века" 15.40 "Время кино" 16.55 "Мультики из детства" 17.20 "ЭЛАТ: Люди и олени в меняющемся климате" 18.00 "Сага Сирэ-Якутия" 18.20 "Куок Боллох тойонтон кундэлээн..." 18.50 "Кунзэн": Айвы света 19.05 "Чигиз" аһарас эфир 20.00 "Неделица в Якутии" 20.15 "Эрлинг" 20.30 "Сага Сирэ-Якутия" информационная программа 21.05 "Билинээн" 21.15 "Аал-луук мас" 21.45 "Оюю в Якутию" 22.15 "Сага Сирэ-Якутия" информационная программа	07.00 "Сага кун" 09.00 "Сардаана" 09.30 "Статус" 10.00 "Праздник в нашем доме" 10.30 "Аал-луук мас" 11.00 "Сага Сирэ-Якутия" 11.20 "Кунзэн" 11.35 "Мультики из детства" 11.45 "Веселый будильник" 12.00 "Уэрэх эйгэст" Нам 12.30 "Кумир: боль, о которой мы не знаем" 13.00 "Уус кыһата" 13.15 "Куурур күрэс" 13.30 "Сага Сирэ-Якутия" 14.00 "Атлантида" 14.55 "Тайны века" 15.40 "Время кино" 16.50 "Мультики из детства" 17.30 "Полярная звезда" 18.00 "Сага Сирэ-Якутия" 18.20 "Хаар айан-2012": УАЗ-автомобиль ("Нам" ТВ) 18.50 "Кунзэн" 19.05 "Харах дэлыгар" 20.00 "Подорожьи" 20.30 "Сага Сирэ-Якутия" информационная программа 21.05 "Билинээн" 21.15 "Сага суурзэн өрүттэ-рз" ("Хангалас" ТВ) 21.45 "Точка кипения" 22.30 "Сага Сирэ-Якутия" информационная программа	07.00 "Сага кун" 09.00 "Аал-луук мас" 09.30 "ЭЛАТ: Люди и олени в меняющемся климате" 10.10 "Чистая вода" 10.30 "Куок Боллох тойонтон кундэлээн..." 11.00 "Сага Сирэ-Якутия" 11.20 "Кунзэн": Кулмэн 11.35 "Чигиз" 12.00 "Заросовки" 12.30 Товарищеская встреча ветеранов 13.30 "Сага Сирэ-Якутия" 14.00 "Атлантида" 14.55 "Тайны века" 15.40 "Время кино" 17.20 "Мультики из детства" 17.30 "Из золотого фонда ТВ": В.Гергиев в Якутске 18.00 "Эмэт урдук аһарас" 18.20 "Кунзэн": Кулмэн 18.50 "Социум" прямой эфир 19.05 "Правовая среда" 20.15 "Бизнес-формула" 20.30 "Сага Сирэ-Якутия" 21.05 "Билинээн" 21.15 "Боруулаах агротехнической оскуолата" ("Амма" ТВ) 21.45 "Кинозавод" 22.15 "Сага Сирэ-Якутия" информационная программа	07.00 "Сага кун" 09.00 "Полярная звезда" 09.30 "Точка кипения" 10.15 "Неделица в Якутии" 10.30 "Хаар айан-2012" 11.00 "Сага Сирэ-Якутия" 11.20 "Кунзэн": Кара билигэ 11.35 "Сырдык сыйлаах" 12.05 "Правовая среда" 12.25 Евромакс. 12.55 "Путевые эссе" 13.30 "Сага Сирэ-Якутия" 14.00 "Атлантида" сериал 14.55 "Тайны века" 15.40 "Время кино" 17.20 "Мультики из детства" 17.30 "Полярная звезда" 18.00 "Сага Сирэ-Якутия" 18.20 "Сурэх тэбэрин тухары..." Софрон Данилов переобузу 90 сылыгар ("Бардыгас" ТВ) 19.00 "Кунзэн": Кара билигэ 19.15 "Диалог с властью" прямой эфир 20.00 "Аан дайду аартыктарынан" 20.30 "Сага Сирэ-Якутия" информационная программа 21.05 "Билинээн" 21.15 "Уран тылбыт кынапта-рз" Ин-Би Даниловтар 22.15 "Сага Сирэ-Якутия" информационная программа	07.00 "Сага кун" 09.00 "Точка кипения" 09.30 "Бизнес-формула" 09.45 "Сурэх тэбэрин тухары..." Софрон Данилов переобузу 90 сылыгар 10.30 "Эмэт урдук аһарас" 11.35 "Сырдык сыйлаах" ("Сунтар" ТВ) 11.00 "Сага Сирэ-Якутия" информационная программа 11.20 "Мультики из детства" 11.30 "Халгыт" ("Хангалас" ТВ) 12.05 "Полярная звезда" 12.35 "90 лет - Профсоюз Якутии" (ТВ "Мая") 13.05 "Экспресс" 14.00 "Сага Сирэ-Якутия" информационная программа 14.45 "Мультики из детства" 15.15 "Время кино" 17.00 "Кунзэн" ээрэр 17.15 "Уус кыһата" 17.30 "Калейдоскоп культур" 18.15 "Истинный идаль" 19.00 "Школа абитуриента" 19.30 "Сага Сирэ-Якутия" информационная программа 20.05 "Полярная звезда" 20.35 "Родительский" 21.05 "Сага Сирэ-Якутия" 21.35 "Стальной меридиан" (ТВ "Алдан") 21.50 "ТВ-спорт": Чемпионат республики по боксу памяти Арсена Петрова 1 часть	08.00 Утренняя зарядка 08.15 "Мой спорт" 08.30 "Чижик-Пыжик" 08.50 "Аан дайду аартыктарынан" 09.20 "Хотуу кустук суума" 10.05 "Харах дэлыгар" 11.00 "Сага Сирэ-Якутия" информационная программа 11.30 "Халгыт" ("Хангалас" ТВ) 12.05 "Полярная звезда" 12.35 "90 лет - Профсоюз Якутии" (ТВ "Мая") 13.05 "Экспресс" 14.00 "Сага Сирэ-Якутия" информационная программа 14.45 "Мультики из детства" 15.15 "Время кино" 17.00 "Кунзэн" ээрэр 17.15 "Уус кыһата" 17.30 "Калейдоскоп культур" 18.15 "Истинный идаль" 19.00 "Школа абитуриента" 19.30 "Сага Сирэ-Якутия" информационная программа 20.05 "Полярная звезда" 20.35 "Родительский" 21.05 "Сага Сирэ-Якутия" 21.35 "Стальной меридиан" (ТВ "Алдан") 21.50 "ТВ-спорт": Чемпионат республики по боксу памяти Арсена Петрова 1 часть	08.00 Утренняя зарядка 08.15 "Тезис" 08.45 "Биргадник Дегердээн" ("Бороон" ТВ) 09.15 "Дом на севере" 09.30 "Тыя сирэ" 10.00 "Веселый будильник" 10.15 "Контакт" 10.30 "Кордун миз, ийитимини" 11.00 "Сагалыны кинэстэ көрүүрү": Туунгу кыһа 12.00 "Стальной меридиан" 12.15 "Учитель года-2012" 13.00 "Аал-луук мас" 13.30 "Сага Сирэ-Якутия" 14.05 "Моя фамилия вам ничего не скажет" 14.50 "Мультики из детства" 15.20 "Время кино" 17.00 "Веселый будильник" 17.15 "Пропеллер" 17.30 "Формула счастья учителей Семеновых" л.Синюс 18.00 "Истинный идаль" 18.45 "SVFU-five" 19.15 "Уруу алгыһа" 19.30 "Якутия. День за днем" информационная программа 20.05 "Сардаана" 20.35 "Праздник в нашем доме" 21.05 Концерт победителей конкурса "Талант Якутия" 21.50 ТВ-спорт

ДЬОН ЫТЫКТАБЫЛЫН ЫЛЫАН ЫЛАРА

1974 сыллаахха кэргэн тахсаммын Чурапчыга көһөр буолбутум. РОНО-го дошкельнай отдел инспекторыгар Нина Николаевна Платоновага тийдим. Кини үөрө-көтө көрүстэ уонна 1 №-дээх детсадка орто бөлөххө иитэ-эччигин барарбар эттэ. Ол детсадка оройуон биһир бастыг иитээччигэ Саха АССР, ССРС үөрэҕиритигин туйгуна Ирина Егоровна Васильева үлэлиирин билэр буоларыммын эмиз да толло, эмиз да үлэбэр албахха үөрөнүм дьин бүүм санаатым. Атырдыах ыйын бүтүүтэ детсадка тийбитим өрөмүөнүнэн сылдьаллар. Үлэтин сылдыааччылар-тан Максимовна Зинаида Николаевна-ны билэр эбиһим. Ирина Егоровна суоҕа. Бөлөххө биһиргэ үлэлиэхтиэх ня-ныбын Дьячковская Степанида Ива-

новнаны кытта билсиктим. Детсадпыт аһыллыбытыгар холооттоххо, мин Бөрөм учаастагар субуотата, өрөбүлэ су-ох эрлеччи хонуктаах үлэлиир, эргэ дьыаҕа эмиз эргэ дьыаҕа көһөрөн ардан салдабыт детсадтытан бука-тын атын, оҕолору ферма үлэһиттэрин оҕолорун курдук буолуо дуо, мап-маа-ны сөргөх оҕолору дьонун-мааны көрүгүһээх төрөппүттэрэ аҕалаллар. Мин туттут оҕолорум эһийити дьы-лыгар Ирина Егоровна бөлөҕөр тахсы-ахтаахтар. Минэ эпийитинэс улахан, үлэбинэн сиримлибэтэх эрэ киһи дьин саныыбын. Долгуйарым, толлорум сүрдөх Ирина Егоровна уурбут-туттут курдук тып-тап тангыбыт, ку-руук үрдүк хобулуктаах сылдыар. Би-риэмэтигэр бүтэ-оһоро оһоор, сып-сап туттунуулаах. Үөрбүт-көспүт үтүс көрүдүөс көпсөөннээх, эдэри сүрүн-кутун баттаабат киһи киһи көрөтө бу-оларын тутта билбитим. Эйэ-сэ-сайаҕас майгыта минин бэйэтигэр чугаһаппы-та. Дьэ ол курдук коллективпар киир-битим. Ирина Егоровна тустаах үлэти-гэр олус бэриниллээх. Бэйэтигэр да, атын да дьонго үрдүк ирдэбиллээх буолара. Оҕолору ис-ийиттэн уйаҕас-тык таппытара. Мин санаабар уһуннук үлэлээбит, үлэтин биэс тарбах курдук билэр киһи схематичнайдык да су-руйуон сөп курдуга. Хас биһирдигэр уратытын учуоттаан, дьинээри усу-луобуйатыгар сөп түбэһиннэһөн си-тимизэхтик, быһааннаахтык үлэлиир. Күннээри дьарыгын ымыһастаан-чымыһастаан бөлөмүнэрэ, үлэтин от-чуотун хас биһирдигэр ордон сийилии сурунара. Киһинэ барыта чотчу орун-онугар, суруга-бичаҕа бүтүтэ эрэ баар буолара. Оннук үлэлиир буол-лан киһи ыһгар дьарыга олус итэ-риэһинэй, сонунтан сонун, салымтыа-та суох буолан оҕо-оҕор буолуох көрө-калбит итэҕэччилэр сөҕүн, дуоһуйан, албон билэн бараллара.

Оҕу төрөбүт дойдутун таппы-ырга, кээн туттарга, айылгыны кытта алтыһарга, төрөппүттэрин үлэлиир-тэригилэринэн куэс оҕутун курдук ба-таһыоннаран үгүстүк да экскурсияҕа сырыттылар. Барытыгар сатыы сылдыаллара. Араас идэлээх төрөппүттэрин бөлөҕөр ыһгаран ыал-дыггытара. Ийэлэринэн, аҕаларынан кээн туттарга үөрэтэрэ-такайара. Оҕо сангар сатыын сайыннарыыга көх-нөм буолан, оҕу таппаран биһир, оҕо толлугаҥа суох бэйэтин санаатын ыһа-тоҕо көксирин үгүстүк истэрим. Холобура: Тымныы үгүннээн тур-даҕына сарсыарда гардеробнайга кыр-дык-хордук Ирина Егоровна этэр: "Дьэ дойдутуор, тымныыбыт сүрдэм-мит, детсадпыт уокка оттор маһа бүтэн ээр. Дьэ издээн, хайдах буола-быт? Ону истэн турбут Гоша уол: "Мин паамам улахан массыыналаах, паама-бынан мас тизитэриэм", - дьэбитин Ирина Егоровна Гоша аҕата хайдах курдук тымныыттан чаҕыйбакка, тонуу хаары массыынанан кэстэрэн детсадка оттук маһын хайаан да аҕалыахтаарын, Гошаны хайаан үөрлэ-көттө. Саас булт саҕана уолат-тар көм аҕата ханнак транспортынан барыахтаарын былдыаҥа-былдыаҥа кэксин турдаҕарына, аҕата суох Се-режа: "Мин эһэм оҕустаах", - дьэбитин иилэ-хаба охсон: "Оҕуе барахсан бада-раанга да батыллыбат, бензингэ да наадыбат ааттаах көлө" туһунан сал-гыы көпсөөн Серезжабыт герой буолан хаалла. Амды кангүлэ бүтүтүтүн кээнэ биһир оҕуот "хара бөтүүтү" сизбиттэ-рин көпсөөн Ирина Егоровна боштуру-ос үөһэ боштуруос биһир кулсүү бөрө буолбуттут. Сиги курдук оҕуу кытта оҕо буолан көпсөөн сымгыһыарбаҕа, оҕолор көксир дьодурдарын сайынна-рара.

Ирина Егоровна үлэ-бэриниллээх, сүрөхтээх киһини убаастытара. Ий-

тэччи бөлөмө буолбакка бэйэтин үлэ-лиир суолун-ийин дьаныһан туран билиитин-көрүүтүн сайыннаран буо-ларын себүлүүр. Оннук дьонго ытыктабыллаахтык сыһаннаһара. Сана сүүрээни үөрө-көтө ыһыһара.

50 миэстэлээх 1 № - дээх детсад оройуонга бастакынан аһыллыбыт буолан методической өтүнэн бэйэтэ туспа суоллаах-иистээх, атыттарга тирэх буолар детсадтынан биллэрэ. Манна бэйэлэрин үлэлэрин баһылаа-быт, детсадпыт туһа дьин ис сүрөхтэ-риттэн үлэлиир поварыт Зоя Ефи-мовна Прокопьева, иитэччилэрибт Варвара Тимофеевна Фаинфо, Анас-тасия Прокопьевна Дьячковская, ня-няларбыт Степанида Ивановна Дьяч-ковская, Екатерина Егоровна Макаро-ва, оһох оттоочубут Федора Михай-ловна Толстоухова, медсестэрэнэн Изабелла Георгиевна Кузьмина үлэ-лээбиттэрэ. Бу идэлээх коллективы ба-рыбытынан убаастанар Мотрена Ива-новна Феофанова салайара.

1979 сыллаахха мин детсад сибидиссэйи-нэн үлэлиир кэммэр детсадпыт таһыгар оҕо сонньуур, спортивной площадкатын сангалыы оҕорорго эппипэр бастакынан өйөөбүтэ. Үлэтин кэнниттэн төрөппүтү субуотунньукка үлэлэтэргэ сүрүн куэс Ирина Егоров-на буолбута. Оройуонга бастакынан 1 №-дээх детсад "Мичил" дьин ааттам-мыта. Үлэбит түмүгүнэн коллектив, төрөппүттэр үөрэн-көтөн сөргэ туруо-ран "Оҕо көмүскэли" күнүтэр ыһыах ыһан көрсүбүтүт.

Ирина Егоровнаны кытта биһиргэ үлэлээбит сылларбын олус күндүтүк саныыбын, кээн туттабын. Эдэр киһи кэнниттэн албахха үөрөмүгүм, үтүхү былыттым үтүс.

Мария Кузьминовна МАКАРОВА,
педагогический үлэ ветерана,
Нерюнгри куората

Кэпсизхпин бабарабын

КИЭН ТУТТАР МЕХАНИЗАТОРБЫТ

Аан дойдуну атыһахтаах уу кур-дук аймаабыт Аҕа дойду сэринтин кэнниттэн дойду үрдүнэн албох оҕо тулааһа хаалбыта. Киһилэр билиитин сыллата аҕыйаан, суоллара-иистэрэ аанньа көстүбөт-биллибэт буолан иһэллэр.

Мин көксир киһим Мырыла Ам-маттыгар төрөбүт Дмитрий Дмитрие-вич Егоров. Кини 1942 сыллаахха олунньу ыйга Татьяна Степановна Бескина, Дмитрий Григорьевич Егоров дьин колхозтаах ыалга төрөөбүтэ. Аҕата уоттаах сэрлээх ыһгарылан ба-ран сураҕа суох сүтүтэ. Эһэтэ Ыста-паан Бескин оҕолору иттиһэн ыар кэм-нэргэ көмө-тирах буолбута. Ийэлэрэ 1945 сыллаахха Иван Титович Попов-ка кэргэн тахсыбыта. Киһилэртэн Еле-на дьин кыыс төрөөбүтэ.

Дмитрий Григорьевич бастакы кэргэниттэн Мария Дмитриевна Хо-модосова төрөөбүтэ. Эһэлэрэ Хара Ыс-тапаан 3 кыыстааҕа-улаханнара Сте-панида, ортоку Татьяна, үһүс Екате-рина.

Иван Попов төрүт ыарыһах киһи этэ, өр биһиргэ олоҕордохторо, ыалдыан олохтон туораабыта. Татьяна оҕолорун иитэр, үөрэттэрэр инниттэн үһүстээн Афанасий Матвеевна кэргэн тахсы-быта. Киниттэн 4-Степа, Афоня, Мо-тя, Тая дьин оҕолор хаалбыттара. Афанасий үчүгэй үлэлээх ыанньык-сыт этэ. Субуруускай аатынан колхоз-ка үлэлиир сылдьан САСР Верховнай Советын Президиумун бочуотунай

грамотатынан наҕараадаламмыта, колхоз Бочуотун кивигэтигэр кылэ-риллибита.

Дмитрий Дмитриевич Егоров 1954 сыллаахха Мырыла начальнай оскуо-латын, салгыы Мындаҕаайы 7 кылаа-стаах оскуолатын үөрэнэн бүтэртээби-тэ. Аҕалара Охондойой 1958 с. ыалдыан олбута. Онон салгыы үөрэнэр кыаҕа су-ох буолан тохтообута.

1958 сылтан колхозка үлэлээбитин-нэн барыта. 1962 с. Сыланга тракто-ристар курстарыгар үөрэнэн идэ ыл-быта. Тракториһынан 2 сыл үлэлээн баран 1964 с. Чурапчыга аһыллыбыт суоппардар курстарын үөрэнэн бүтэ-риттэ. Дэгилтэр идэлээх механизатор бастаан Т-28, онтон МТЗ-80, кэлин ДТ-75 трактордарга таһаарылаах-тык үлэлээбитэ. ЗИЛ-355, ГАЗ-51, ГАЗ-53 массыыналар урууларыгар олорон ыраах сиртэн таһаҕас тизийи-тигэр, нэһилиэтин киһигэр хас да сыл сүүрдүбүтэ.

Таһаарылаах үлэтин иһин 1968 сыллаахха Москва куоракка ВДНХ-га кыттар чизэскэ тизийбитэ. Ити кэмгэ ДТ-75 тракторга үлэлиирэ. 1972 сыл-лаахха кини салайар механизирован-най эвенога бийрди киһитигэр 120 тонна оту оттоон оройуонга чемпион-наабыта. 1971 с. "Коммунистический үлэ ударнига" буолбута. 1973 сыллаах-ха Мырыла отделениета Социалисти-ческой куоталаһылыга эбөһээтэли-бэтин толорон, ССРС Тыатын хаһаа-ыстыбатын министерствотын, Проф-

союзтар Кини комитеттарын президи-умун бочуотунай грамотатын ылбыта. Ити ситиһингэ улахан кылаатын иһин Дмитрий Дмитриевич "Бочуот Знага" орденынан наҕараадаламмыта. 1981 сыллаахха сийлээс звенотун салайаач-чынан үлэлээбитэ. 600 тонна былаан-нарын онугар 920 тонналы оҕорон ре-спубликага иккис, оройуонга бастакы миэстэ буоланнар "ЛуАЗ", "Москвич" массыыналар фондальарынан бири-мийэлэммиттэрэ. 1982 сыллаахха нэһилиэк Бочуотун кивигэтигэр кил-

лэриллибита. 1987, 1990 сс. "Мын-даҕаайы" совхоз чемпион тракто-риһынан буолбута. 1993 с. баһынай хаһаайыстыба тэринэн үлэлээн баран 1999 сылтан чаһынайынан барбыта.

Дмитрий 1970 сыллаахха Бахсыт-тан төрүттээх Екатерина Егоровна Саввинаны кэргэн ылбыта. Кэргэнэ библиотекка, кэлин детсадка үлэлээ-битэ. Киһилэр билигин 4 оҕолохтор. 70 сааһын туолбут Дмитрий Дмитрие-вичка, кэни дьиз кэргэнигэр дьолу-соргуну бабарабын.

Алексей МАКАРОВ,
Мырыла

ДЬОРО КИЭНЭБЭ ЫҢЫРЫЫ

Убаастабыллаах Чурапчыбыт улууһун олохтоохторо! Төлөй нэһилиэгэ иккистээн төрүттэммитэ 20 сылыгар ана-нар дьоро киэһэҕэ ыраахтан-чугастан, хотуттан-соҕуруут-тан үтүө дьоммут үмүөрүһэн, дьонун дьоммут тоҕуоруһан бу-ддьыл муус устар 20 күнүтэр «Айыллы» Культура уонна ду-хуобуна килигэр кэлин, сылдыһын, ыалдыгытаан!

Программата:

14.00 ч. – Тыа хаһаайыстыбатын бородууксууйатын ас-үөл дьаарбанката.

– Уран тарбахтаахтар быһастапкалара.

19.00 ч. – Дьоро киэһэни үөрүүлээхтик аһы.

Нэһилиэк күүһүнэн кэнсиэрт «Төлөй сирэ – Уйгу сирэ үйэ-лэргэ дуорайдын»!

Хоту көһөрүллүү 70 сылыгар

КЫАЙЫ ТУҢУГАР ТУРУУЛАҤАҢ

1942 сыллаахха көһүүтэ барыта мин Чурапчы сэттэ кылаастаах оҕу-олатын төрдүс кылааһын бүтөрбүтүм, 13 саастаах этим. Ол сайын дойдута курааннаан от, бурдук үүммөккө үлэни кыайар дьоммутун Нуотарана, үрэхтэринэн оттоҥо таһаарбытара. Биһиги арабыт эмиэ онно хапсан оттуу барбыта. Ол сырыттаахтарына күһөрү сайын кыра, кыаммат колхозтары хоту көһөрөр буоллубут дьин дьоммутун барытын үрэхтэн хомуйан килтэрдилэр. Көһүүтэ барарга уураахтаммыт колхозтарга биһирдиги партин бэрэстобитталарын ыыталаан суһал муһунах онордулар.

Мин онно арабын кытта барыстым. Оччотоогу дьон бэйэлэрин кулаахтары итэҕэйбэт суоллара буолла быһыылаах Саха Республикатыгар фронтта балыктаан биэрэртэ улахан былаан түспүтүн, ол былааны толорсо уонна сүт дьыл буолбутунан балыктаан аһы барар курдук этистэр. Тыл этэргэ бэлэмнээбит дьонноро ону сөптөөбүтүн аахтылар, ким да утары эппэтэ. Үс хонутунан көһөүт дьэти-лэр. Дьоммутунчаары тиити эрбээн таратайка иккилии күлүһэлээх талы-гэҕэ ынары, оҕуһу, аты көлүһөн барар буолубут. Дьэҕэ ытаһы-соҕоһуу, киһи уңуоҕар тахсан быраһаай-даһыт. "Ол дойдута букатын уңуох-тут хаалар" дьин кырдыаҕастар иэдэйдилэр. Онно арам, санарбат бэйэтэ, "Наһаа ытаһыман, сэримгэ суох сиргэ үлэлээхпиги, балыктыахпыт, онноорр дьоммут өлөр-тиһэр уоттаах сарымга сылдаллар" дьэбитиги олох умкубаппын. Дьон үксэ аяхтарын булунар, фронтта көмөлөһөр санаалааҕа быһыылаах. Өйдөтүү үлэтэ күүстээх этэ. "Манна сүт дьыллар калыктар, хоту балыктаах, астаах сиргэ аяххы-тын булукуоххут уонна фронтта балыктаан саата суох фашистары өлөрөүххүт, кыайыһы ажалсыаххыт", дьин.

Чурапчы хоту өттүгэр Ачаарар наһылга үс колхозтаах этэ: "Миронов" (Дьаарылла), "Новгородов" (Түөйэ үрэх үрдүгэр Одуһур дьин сиргэ), "Дьулурга" (Кытакы). Валартан "Новгородов" уонна "Дьулурга" көспүтэ. "Дьулургалар" отут хаһаай-ыстыбалаах этибит.

Биһиги ийэбит эрдэ өлөн, эдьийим Аммаҕа учууталыы баран, мин арабынан иккис дьон көһүүтэ бар-быппыт. Арам Петр Николаевич Мо-настырев, 1898 с. т., колхоз төһүү үлэһитэ буолан брөгируйданаан сэр-имгэ барбата. Олус көнө, сытыары-сымнаас майгылаах, сапата суох ту-руу үлэһит киһи этэ.

"Новгородовтар", "Дьулургалар" бары Эдьигээн оройуонун Мэҥкэ-үрүҥ үрдүгэр тийбиппит. Биһиги-ни күлүс пароходунан Олүөнэ өрүс биэрэсэр хаар түһэ турдаҕына аралан сүөккөбүтүр. Онно биэрэсэр кыһыт таһааһа "Добро пожаловать" дьин су-руйбуттар, 10 палатка, 3 улахан ураһа тарыттар уонна тийбиктээх дэриэ-бинэбитиги (3 км сир) сэттэ киһи көрөс көрүбүтүр этэ: партийнай сек-ретары, сэримтэ, колхоз председатели, комсомол секретары, оҕуһа дирек-тора, медпуун сабиадиссэй уонна бы-радабыас. Үөрө-көтө эрдэлээн баран дьоммутун дэриэбинэҕэ илдьэ барды-лар. Арабыр саа биэрэн баран биһиги иккис хонукка бэйэбитин кытта илдьэ кэлбит бурдуктутун маната хааллар-дылар. Арам бараксан хата ол сааты-нан тыһа тахсан тиһинээн, ону ураһа ортотугар уот оттон үлээн иккис күн аһаатыбыт. Үһүс күнүмүтүр дэриэ-бинэҕэ тийбиппит. 6 кг нуорма бурдук ыһыбыт. Кэлин үлэһиттэ 8 кг, өрө 3 кг бурдук биэрэр буолбуттара. Аны көһөн кэлэр дьонно аһаахпыт дэриэ-бинэ кыһалыгыр тыһа улахан 4 буо-чука быһаһаа оһохтоох ферма хо-тун курдук сир кыра сыбаахха хаһаарыма дьирэ көрүдүбүт. Арабыр арыһы кыһаар ыал уонна дьаһал-ларбыт дэриэбинэҕэ балаһаннара, дьилэргэ олордулар. Биһиги тийбэм-мит 5-с кылаас уонна интернат аһылына. Директорбыт Иннокентий Семенович Кычкан дьин бөрт кыһа-мылаах киһи этэ. Интернатка бы-раһыһык аайы оҕуһа өртүн бар-рытын биһирдэ үчүтэйдик аһатара. Мин 5-с, 6-с кылааска онно үөрэм-мит, комсомолга киирбим. Комсо-мольскай, пионерскай тэрилтэлэр үлэлииллэрэ. Бары улахан дьон кур-дук этибит. Сарсыарда оҕуһага кэ-лээт да ыһаанан турар картаҕа мустар-быт. Онно учууталларбыт ханнык сана куорат фашистартан босхолом-мутун бөлөхтөн фланж аньаллар этэ. Ону көрөн "ураа" хаһаа бөдөтүн түһэрэбит, дьоммутугар тийбэн кэ-спирбит. Оччолорго өртүттэн өрүһү-оругар тийбэ наар фронтта туох буол-бутун көтүрүбүт, сэрим бүтүрүн түһүрү-күннэри күүтүрүбүт. Патри-отическай ой-санаа наһаа күүстээтэ. Ким даҕаны таах олорбот этэ. Оҕуһа өрлөрүтүр, дьэҕэ өлөрөөччүлэргэ мунҕа алдыаммытын көтүтүрэн сап бэлэмнээлэрэ. Сүрдээх сыраалаах үлэ этэ. Сайын комсомоллар балык тууһуурга көмөлөһөрүт. Көһөн тий-биппит иккис сылыгар балыктыырга үөрэһэн сөн үчүтэй буолбута.

1944 с. кыһаары саас. Мин 6-с кы-

лааска үөрэнэ сылдьабын. Илдьэ кэл-бит сүөһүлэрибитин арыһа фермаҕа көрбүтүр. Олорбут сутаан өлөнөр өттүрүн дьон аралан сылдьар эбит дьин сүрэх кэлтэ. Күөх Дьэҕүрү кытта аһаарда иккис дьахтар көрдөһөнөр арам ол дьэҕү илдьэ фермаҕа баран түүнү быһа өрүскэ мунан сарсыарда кэлэн хааһытын сии олордо. Ол өлөр-дүһүнэ биригдэһир киирэн: "Хомор балыктыы барыахтааххын, иккис киһи билгити бардылар, суоллара көстө сы-тар, экирэт", дьитэ. Арам түргөн үлүтүрдик хомунан кэниилэриттэн барда. Ол күн буура түһэн дьоннорун суолун сүтэрэн сыккырыһыр тыһа эрэ хаалан бөрүһэ сылдьыт фер-маттар тийбипт. Эрдэ барбыт иккис киһигэ тегин өлбүтүрүн булан аралан көмүтүрүтэ. Арам балыһаҕа киирэн атаар турбута эрээри, кыһаан үлэһит кыага суох буолан управле-ние муһаарынан көнүлүөн, учуутал эдьийим Аммантан харчы ыһтан, 1944 сыл күһүнүгэр дойдубутугар төһөн кэлбиппит.

1944-1945 үрэх дьылыгар Амма оройуонун Абаҕа наһылга оҕуһа-тыгар 7-с кылааһы бүтэрбим. Арам 1956 сыллаахха эдьийим аахха, Вера Петровна, Степан Николаевич Пор-тишневка көрүлүн олорон, 58 эрэ сааһыгар бу олохтон барбыта.

Көһөрүллүү туһунан тус санаа-ларбын эттэххэ, хара айаһыахпы-тыттан тэрээһин суоҕа, барыта наһаа эмискэ буолан саастаах дьон ис турук-тарыгар охсуу олус улахан этэ. Күһүнү тыһа, тыһыһа, сылбик-кэтуох да хаххата суох ыйаһарын кө-рүтэ талах быһыылар дьону олордуу-бар суол. Биһиги биһир да түүн киһи кыһаан хонуо суох этэ. Кэбээһилэр ах-тыһаарын харах уута суох киһи кы-айаан аахпат.

Маннай бардахпыт сыл наһаа эл-бэх киһи бу олохтон бараахтаабыта. Пароходунан устан иһэн хас да сиргэ тохтоон дьону көмүтүрүтэ. Ньэрбэ-лэригэр оҕустаран бэйэҕэ тийбипт, мэнэриктээһин, улаханнаһын элбэх этэ. Арай өр айахха хайа да кэмгэ өр-өҥ курдук үөрө-көтө, барыны бары сонургуу айаһаабыппыт. Баржаа киирбэҕэ киһи аайы биһирдэ кэспэ-биэрэн мунура суох үөрбүппүт. Айаһа араас эрэй элбэх быһыы-лааҕа. Биһир туалет баарыгар улахан уочарат буолара. Аны тийбэн баран дьитэ-уота суох хаар үрдүгэр түспүтүрө төһөлөөх ыарахан буолу-он киһи өлүгүр батарбат. Чурапчылар барахсаттар үлэһиттэ, сүрэхтэ, тулуурдара бөрт буолан иккис эсти-бөккө кэллэхтэ. Кыһааҕа тирээ-

тэһинэ киһи тулуура мунура суох быһыылаах.

Дойдубутугар олорон ханна эмэ киһи өлбүтүн иһигтэххэ түһүккэ, аанна киирэх туруорар этилэр уонна сөрүтөдүн таһырдэ тахсыбаккын. От-тон хоту дьитэ ааһылар уоннуу өлбүт киһиги кысты-кысты биһир иһигэ көмөлөрө. Онно туох да буолбатаһын курдук сылдьабын. Киһи туохха ба-рытыгар үөрэнэр буоллаҕа.

Ол ыһаан баран барыта куһаҕан бу-олбатах этэ. Ханна тэрээһиннээх үчүтэй үлэһиттэр баар сирдэригэр олох атын хартыһына. Эдьигээн оройу-онугар райсовет председателиһин Ни-колай Васильевич Семяков дьин Үрдүк Сэбиэт депутата киһи үлэлэ-эн олорбута. Ол иһин биһиги үчүтэйдик, тэрээһиннээхтик көрүстэхтэ.

Аны биһир холобур: Натаара хай-ахсыттар түспүт сирдэригэр хоргуһан өлөрү олордохторуна уруксу пред-седателиһа Афанасий Кириллович Филиппов тийбэн, ыалдыа сылдьан, 30 км ыраах оройуонна Эдьигээнгэ ба-ран туруорсан, бурдук аралтаран, дьо-ну өлүттэн быһаабыта. Дьон-сэр-гэтэ биһигиһингэ дьэри махтана са-һыһаллар, уос номоҕо оҕостон кэлсин сылдьаллар. Биһир үчүтэй салайаач-чыттан хайдахтаах курдук тутулук-таарый?! Көһөрүллүү кэмгэр саха өйдөөх киһигэ салайан олорбута буол-лар, атын тэрээһин буолуо этэ дьин аастар даҕаны саныһыт. Ол ыһаан биһиги саастаах дьоннорут: аһаар-бит, эбэлэрит, төрөспүтүрүт атаҕастаһыһыт, баттаһыһыт, күүс өттүгүн көһөрүлүн өлүбүт дьэбэккэ бардахтара. Бары фашистары кыайар туһугар фронтта көмөлөһөн, үлэһэн-хамсаан барбыт курдук санааннахтара.

Биһиги 21-с үйэ дьон аастыты анааралларыгар, сэрим, көһөрүллүү кэмнээҕи олоҕу, үлэни кэмэҕэ кэ-кэспитигэр-ыччаттарыһыгар аһаан бары өттүгүн үйэтиһини оноролло-ругар барда махтал.

Ол эрэн кэмгэ да буолуун, драма, пьеса да буолуун наар ыараханын эрө буолбакка, аастыт дьон патриотичес-кай өйдөрүн-санааларын, үлэһитин-хамнастарын, билгити да, уруксу да кэмгэ биһирдэ үчүтэй, дьирг өйдөөх, тэрээһиннээх салайааччылартан олоххо төһөлөөх улахан тутулук-таарын өйдөтөр, үөрэтэр тына сурул-лун, ончолуу баарабын.

Анастасия Петровна ФИЛИПОВА,
тыһа, үлэ ветерана,
Хоту көһөрүллүү кыттыһылааҕа,
Хоттоҕо нэһилгэ.

Ветстанция иһитиннэрэр

ҮҮТҮ ТУТТАРЫҤА БЫРААБЫЛАЛАР

Үрүн илбэбит барах-сан үтүмэн үтүс үйэлэргэ үрүн ты-ыммытын өрүһүйэн, үтүс көлүһүгэ дьон чыл, доруобай буоларыгар көмөлөһөн кэл-лэҕэ. Иннигитин да көмөлөһүү, тыа сирин олохто-охторун аһагыа-сигиэ, сай-ыннарыа. Үүһүт киһи доруо-буйатыгар куттала суох, интэҕэлээх буоларын наада-тыгар ветеринарнай сулууспа элбэх үлэни ыһтар. Итинэ хас биһирдэ үтүт туттарааччы ороола улахан. Ол курдук би-һирдэ үтүт туттарар хаһаай-стыбада манньк ирдэбиллэр тураллар:

— Бастатан туран хаһаай-стыба сыстыганнаах ыарыага суоҕун туһулуур ыспыраап-калаах буолуохтаах;

— Итэн турар сүөһүтэ ве-теринарнай көрүүнү-чинчий-иһи, быһыһы аастыт буолуохтаах;

— Үтүт декларациялаах бааһынай хаһаайстыба, юридическай тэригтэ эрэ тут-тарар;

— Сыла биһирдэ ветеринар-най-санитарнай экспертиза көрүлүр (Чурапчыгааҕы ве-теринарнай-чинчийтэр лабо-ратория);

— Үтүт күнэ биһирдэ бак-териальнай чинчийини аһаахтаах (олохтоох ветеринарнай учаастаа);

— Ыйта биһирдэ мастика бо-рбиэркэлээр (олохтоох ве-тучаастаа);

— Ыһах төрөөбүтүн кэнэ 7 хонуктаах үтүт уонна уолча-ры 5 хонук иһиннээҕи үтүт

туттарылыһат (хаһаайсты-ба эрэ иһинэн тутуллар);

— Ыһаар ыһах саннын хас ыам иһинэ ыраас тирээкэ-нэн, сылаас уунан сууулар, кууруор дьэри согулар, үтүт бастаах сүүмэхтэ (струйка-лара) туста иһинэ ыһаһылар (бактериальнай пробката);

— Үтүт ыраас биһирдэ ыа-һыһахтаах;

— Ыһаас 6-8 хос маарыла, сивдэ нуну, туора сыта суох иһинэ сивдэлэнэр, ол кэнэ ыһа хамнаһанар, ол кэнэ ту-татына (+4, + — 2) кыраадыс-ка сойтулар;

— Үтүт туттарар бөтүн аһаа эрбикэлээх буолуох-таах;

— Охладительга үтүт хас ыам кэннигэн тутатына ку-тулар;

— Хас биһирдэ үтүт тутта-рааччы сыл ахсын ФЛП аас-пыт буолуохтаах.

Эһилигитин курдук, тут-тарылар үтүт хас биһирдэ декларациялаах киһигит, чилиһинэрин уопсай үтүттэн ыйта биһирдэ ветеринарнай-санитарнай экспертиза көрүлүр (Чурапчыгааҕы ве-теринарнай лаборатория). Ол түмүтүнэн 4 №-дээх фор-ма дьин ветеринарнай ыспы-раапка бэриллэр.

Хаһаай киһи үтүтүн, үтүт аһыһытын, ол эбэтэр сүөһү-ин, суоратын, кыһыһын, о д а бордууксуу аһыһылар буолууна 88 №-дээх со-куотка 6 пана 17-с ыстаты-атын 9-с, 10-с пууһунаар суруллубутунан 88 №-дээх сокуону толору тутуһар, аты-

ылаһааччыга хаһаан, ханна, иһи онорбутун атылаһаач-чы биһирдэ курдук этикетка-лаах буолууна аһыһыһа көнүлүнэр. Аһыһааччы үтүт аһыһытын аһаа киһигит (туттуллубатах пластмассо-вай иһигит) кутан аһыһы-ахтаах, эрэ туттуллубут пластмассо-вай таралга ку-тан аһыһыһа көнүлүн-мэт. Аһыһаааччы бэйэтин таратыгар кэлэн куттаран аһыһаарын курдук дьаһаһаарын наада.

Бу үһэ ыһыһыһыт пр-дэбиллэри барытын тутуһан Чурапчыт олохтоохторун, ыалдыһтарын үрдүк хааһы-стыбаах үтүтүн, үтүт аһыһыһын хааһыһа-хайыт!

А. П. ЧЕЛБЕРДИРОВА,
ветеринарнай-санитарнай
экспертиза отделын
сэбиэдиссэй.